Oikeusministeriö NEUVOSTORAPORTTI OM2017-00232

LAVO Aittoniemi Eeva(OM) 14.07.2017

Asia
Epävirallinen EU/OSA-ministerikokous 6.-7.7. 2017/Oikeusasiat

Kokous
Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 06.07.2017 - 07.07.2017

Viron pj-kaudella jatketaan keskustelua sähköisen viestinnän välitystietojen tallentamisesta ja käytöstä EUT:n asettamien kriteerien täyttämiseksi. Tarkoituksena on analysoida jäsenvaltioiden esiin tuomia ratkaisuvaihtoehtoja, oli ne sitten lainsäädännöllisiä tai esim. teknisiä (tietojen salaus, pseudonymisointi). Esiin nostettiin erityisesti tietojen säilyttämiseen ja käyttöön liitettävät suojatakeet, joita on vahvistettava. Seuraavaksi odotetaan EUT:n tuomiota EU-Kanada-PNR-sopimuksen EU-oikeuden mukaisuudesta. Myös jäsenvaltioissa on vireillä asiaan liittyviä oikeusjuttuja ja kansallisia selvityksiä.

PJ teki konfiskaatio- ja jäädyttämispäätöksiä koskevasta keskustelusta johtopäätöksen, jonka mukaan komission ehdottaman asetuksen sijaan työtä voitaisiin jatkaa niin, että instrumenttimuodoksi valittaisiinkin direktiivi.

Epäselväksi jäi, jatketaanko neuvotteluja tavaran verkkokaupasta ja muusta etämyynnistä annetusta direktiivistä ja jos jatketaan, missä muodossa. Yksimielisyys sen sijaan vallitsee siitä, että online- ja offline-kaupan sääntelyn tulee olla mahdollisimman yhdenmukaista. Keskustelussa tuotiin esiin myös mahdolliseen täysharmonisointiin liittyviä ongelmia erityisesti kuluttajansuojan näkökulmasta.

PJ-maa Viron digitavoitteisiin liittyy vahvasti myös e-Justice-työn jatkaminen ja uuden e-Justice-strategian valmistelu.

1. Sähköisen viestinnän välitystiedot

PJ-maa Viro pyysi ministereiltä tukea ehdottamalleen lähestymistavalle, että neuvostossa jatketaan työryhmätasolla sähköisen viestinnän välitystietojen tallentamiseen ja käyttöön liittyvien vaihtoehtojen (ml. lainsäädännölliset ja ei-lainsäädännölliset) kokonaisvaltaista arviointia.

PJ sai keskustelussa tukea linjalleen sekä komissiolta että jäsenvaltioilta. EP:n LIBE-valiokunnan pj toivoi myös Euroopan parlamentin informoimista keskusteluista. Keskustelussa nostettiin esille, että unionin tuomioistuin tulee heinäkuun lopulla antamaan ratkaisunsa asiassa EU/Kanada-PNR-sopimus, millä saattaa olla vaikutusta myös nyt esillä olevaan keskusteluun. Myös jäsenvaltioissa on vireillä asiaan vaikuttavia oikeusjuttuja ja selvityksiä (Ruotsin selvitys julkaistaan lokakuun alussa). Monet

muistuttivat, että sähköisen viestinnän tiedot ovat ensiarvoisen tärkeitä vakavan rikollisuuden tutkinnalle ja toivat esiin kansallisia malleja, joilla on pyritty varmistamaan sähköisen viestinnän välitystietojen tallennuksen ja käytön EU-oikeuden mukaisuus EUT:n asettamien kriteerien mukaisesti. Avainasemassa on vahvat suojatakeet liittyen mm. tietojen säilytysaikaan ja tuomioistuinkontrolliin. Jatkokeskustelua toivottiin myös teknisistä suojaustavoista kuten tietojen salauksesta ja pseudonymisoinnista. Jotkut jäsenvaltiot toivoivat yhteistä EU-lähestymistapaa, yksittäiset maat viittasivat myös mahdolliseen uuteen EU-lainsäädäntöön. Monet peräänkuuluttivat komission aiemmin lupaamia suuntaviivoja asiasta. Komissio puolestaan ei antanut aikataulutietoja valmisteluista.

EU:n terrorisminvastaisen työn koordinaattori ja Europol toivoivat asiassa EU-tason ratkaisua. EU:n perusoikeusviraston johtaja totesi viraston tarjonneen asiasta suuntaviivoja hiljattain julkaistussa vuosiraportissaan ja kertoi viraston ylläpitävän on-line-tietopankkia jäsenvaltioiden kansallisista lainsäädännöistä asiassa. Myös neuvoston oikeuspalvelu käytti oikeudellisista seikoista puheenvuoron.

2. Asetusehdotus konfiskaatio- ja jäädyttämispäätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta

PJ-maa Viro toivoi ministereiltä konkreettista ohjeistusta konfiskaatioasetusta koskevien neuvottelujen jatkamiseen kysymällä, jatketaan neuvotteluja komission ehdottamalla tavalla asetusmuodossa vai halutaanko instrumentti muuttaa direktiiviksi.

Komissio puolusti säädöksen antamista asetuksena ja korosti yhteistyön tehostamisen tarpeellisuutta, koska hämmästyttävän pieni osa rikoksella saadusta hyödystä saadaan Euroopassa konfiskoitua takaisin. Sekä EP/LIBE:n että EP/JURI:n puheenjohtajat käyttivät puheenvuoron. LIBE/PJ korosti terrorismin torjuntaa EU-toiminnan prioriteettina. Konfiskaatioinstrumenttia käsitellään EP:ssä komission ehdotuksen pohjalta asetuksena, mutta sen yksityiskohtia on tarkasteltava huolellisesti, koska kyse ei ole harmonisoidusta alasta ja koska vaikutuksia perusoikeuksiin. EP:n JURI-valiokunnan PJ kertoi, että siviilioikeudellisen yhteistyön alalla asetukset toimivat hyvin ja niiden käyttö on lisännyt ja tehostanut yhteistyötä.

Käydyssä keskustelussa kymmenkunta jäsenvaltiota ilmoitti kannattavansa sitä, että instrumenttimuoto muutettaisiin direktiiviksi ja saman verran jäsenvaltiota ilmoitti preferoivansa tai ainakin lähtökohtaisesti hyväksyvänsä asetusinstrumentin käytön; näistä osa kuitenkin totesi voivansa hyväksyä myös direktiivimuodon. Direktiivimuodon valinnan perusteluina esitettiin mm. se, että käytännön toimijat hyväksyvät direktiivin paremmin kuin asetuksen, ja sen soveltaminen on helpompaa, koska sovellettavana on kansallinen lainsäädäntö. Lisäksi tuotiin esiin, että kyse on monimutkaisesta oikeudenalasta, jolla on runsaasti kansallisia erityispiirteitä ja jota ei voi erottaa kansallisen rikosprosessilainsäädännön kokonaisuudesta. Tuotiin esiin myös se, että rikosoikeuden alalla EU-sääntely on tähänkin saakka toteutettu direktiiveillä ja että direktiivi on asetusta joustavampi.

Asetusinstrumentin etuina pidettiin keskustelussa sitä, että asetukset ovat toimineet hyvin myös siviilioikeudellisen yhteistyön alalla, se toisi oikeusvarmuutta eikä siihen liittyisi implementoinnin puutteellisuuksia tai viivästyksiä. Asetusmuodon käyttö voisi edistää myös perusoikeuksien kunnioittamista ja tätä kautta vastavuoroista tunnustamista, koska se olisi direktiiviä yksityiskohtaisempi. Asetusmuotoa voidaan käyttää, koska säännökset rajoittuvat vastavuoroiseen tunnustamiseen eikä näin estä kansallisten järjestelmien huomioimista. Asetus varmistaisi yhteistyön nopeuden ja tehokkuuden direktiiviä varmemmin. Suomi totesi, että asetusmuoto voisi ehkä paremmin varmistaa sääntelyn yhdenmukaisen soveltamisen ja yhteistyön tehokkuuden, eikä asetukseen myöskään liity implementoinnin viivästyksiä. Lisäksi käytännön toimijoidenkin on hyvä tietää, että toisessakin maassa lainsäädäntö on samanlaista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että jatkossa aina tulisi tällä alalla valita asetus, vaan harkinta tulee tehdä tapauskohtaisesti ja tärkeää on joka tapauksessa se, että sääntely on käytännössä toimivaa eikä liian yksityiskohtaista. Tehokkuusvaatimus ei estä erilaisten

kansallisten järjestelmien ottamista huomioon ja tältä osin Suomi nosti eesiin kolme seikkaa: vastavuoroisen tunnustamisen nopeuden, suhteellisuus- ja välttämättömyysharkinta lähettävässä jäsenvaltiossa sekä rikoksen uhrien oikeuksien turvaaminen. Myös neuvoston oikeuspalvelu käytti puheenvuoron siitä, että perussopimuksen oikeusperusta mahdollistaa sekä asetusmuodon että direktiivimuodon valinnan.

EU:n perusoikeusvirasto käytti puheenvuoron, jossa se totesi hankkeeseen liittyvän useita perusoikeuskysymyksiä. Tärkeää myös huomioida uhrien asema. Eurojustin puheenvuorossa korostettiin nopean ja tehokkaan yhteistyön merkitystä konfiskaatio- ja jäädyttämispäätöksissä.

PJ totesi johtopäätöksenään olevan, että jäsenvaltioiden kesken näyttää olevan riittävästi tukea sille, että instrumenttimuodoksi valitaan direktiivi.

3. Direktiiviehdotus tavaran verkkokaupasta ja muusta etämyynnistä

PJ esitti jäsenvaltiolle kysymyksiä hanketta koskevasta jatkotyöstä ja pyysi ottamaan kantaa mm. siihen, pitäisikö online- ja offline-tapahtuvaa tavaran kauppaa säännellä mahdollisimman samoilla säännöillä. Samoin PJ pyysi ottamaan kantaa siihen, olisiko komission direktiiviehdotuksessa esitetyt säännöt tavaran verkkokaupasta soveliaat myös kivijalkakauppaan.

Komissio ilmaisi valmiutensa siihen, että online- ja offline-kauppaa säänneltäisiin yhdenmukaisesti, koska kehityksen suuntana on monikanavainen myynti ja myös REFIT-tulokset tukevat tätä johtopäätöstä. Pöydällä oleva direktiiviehdotus on komission mielestä hyvä lähtökohta ja inspiraatiota tarjoaa myös digisopimuksia koskeva direktiiviluonnos. Tarvitaan oikeusvarmuutta ja korkeaa kuluttajansuojan tasoa, ja näiden välille oikea tasapaino.

EP/JURI PJ kertoi EP:n päättäneen työskennellä digisisältödirektiivin ja tavaran nettikauppaa koskevan direktiivin kanssa paralleelisti, toisin kuin KOM ja neuvosto. Tavoitteena on alusta saakka ollut mahdollisimman samanlainen regiimi. JURI ja IMCO raportit tarkoitus hyväksyä viimeistään lokakuun alkupuolella. Mitä tulee tavarakauppadirektiivin soveltamisalaan, asiaan ei vielä ole lopullista kantaa.

Kaikki puheenvuoron käyttäneet parikymmentä jäsenvaltiota (ml. Suomi) katsoivat ainakin periaatteessa, että tarvitaan ellei täysin samat, niin ainakin mahdollisimman samankaltaiset säännöt sekä online- että offline-kaupalle. Esiin tuotiin kuitenkin myös, että valtaosa kaupasta käydään edelleenkin offline. Osa jäsenvaltioista peräänkuulutti komissiolta uutta, kattavaa ja soveltamisalaltaan laajempaa direktiiviehdotusta sekä vaikutusarviointia, jolla samalla kumottaisiin vuoden 1999 direktiivi kulutustavaroiden kaupasta ja takuusta. Osa jäsenvaltioista katsoi, että pöydällä oleva direktiiviehdotus tavaran verkkokaupasta on sopiva pohja jatkotyölle, mutta keskustelussa esitettiin myös kriittisempiä puheenvuoroja neuvottelujen jatkamisen mielekkyydestä. Keskustelussa korostettiin oikeusvarmuutta sekä teknologianeutraalia ja selkeää regiimiä. Osa jäsenvaltioista korosti, että täysharmonisoiva direktiivi johtaisi esitetyssä muodossa kuluttajan suojan tason laskuun maissa, jotka ovat käyttäneet nykydirektiivin sallimaa kansallista liikkumavaraa. Jäsenvaltiot tiedostivat myös tarpeen ottaa sääntelyssä erityisesti huomioon uudentyyppiset, softaa sisältäviä tavarat.

Suomi korosti puheenvuorossaan digitaalisten sisämarkkinoiden luomista ja tähän tähtäävää kohdennettua harmonisointia. Ehdotettu direktiivi on kuitenkin monella tapaa ongelmallinen. Tavaran kauppaa koskevien sääntöjen tulee olla mahdollisimman samanlaiset digisisältöä koskevien sääntöjen kanssa. Lisäksi tarvitaan hyvä tasapaino kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien intressien välillä. Kuluttajan näkökulmasta ehdotetun direktiivin ongelmallisin elementti on virhevastuuajan rajaaminen kahteen vuoteen. Tämä rajaus on ongelmallinen erityisesti kestohyödykkeiden kuten autojen, kotitaloustarvikkeiden ja rakennustarvikkeiden osalta. Toisaalta direktiiviehdotuksen säännösten kumulatiiviset vaikutukset eivät tunnu perustelluilta myöskään elinkeinonharjoittajan näkökulmasta.

Mitä tulee digitaalista sisältöä sisältäviin laitteisiin, on tarkasteltava monia seikkoja, kuten ohjelmistopäivitykset, tietoturva ja käyttäjän oikeus käyttää ”tavaran keräämää tietoa”.

EU:n perusoikeusvirasto FRA totesi perusoikeuksien olevan samat oli sitten kyse online- tai offline-kaupasta. Neuvoston oikeuspalvelu esitti näkemyksensä prosessuaalisista seikoista liittyen säädösvalmistelun jatkamiseen.

PJ totesi yhteenvetonaan, että yhteisymmärrys on siitä, että verkkokaupalle ja kivijalkakaupalle tarvitaan yhdenmukaiset säännöt.

4. E-justice (työlounas)

Kokouksen työlounaalla keskusteltiin E-Justice-työn tulevaisuudesta. PJ-maa Viro aloittaa uuden sähköisen oikeuden työtä eteenpäin vievän strategian (2019-2023) valmistelun ja toivoo rajat ylittävään asiointiin ja sähköiseen asiakirjaliikenteeseen liittyvien e-CODEX-tehtävien siirtoa EU:n suurten tietojärjestelmien ylläpidosta vastaavalle eu-LISA-virastolle. Keskustelussa Suomi tuki PJ:n tavoitteita. KOM ilmoitti käynnistäneensä vaikutusarvioinnin e-CODEX-tehtävien hallinnointiratkaisusta. Vaikutusarviointi julkaistaan syksyllä 2017.

Suomen edustajat

OM/Kansliapäällikkö Asko Välimaa, neuvotteleva virkamies Eeva Aittoniemi

Asiakirjat

PJ:n keskusteluasiakirjat asiakohdittain.

Liitteet

Viite

Asiasanat	oikeus- ja sisäasiat
Hoitaa	**OM, SM, UM**
Tiedoksi	EUE, STM, TEM, TULLI, VM, VNK